

32003L0088

18.11.2003.

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

L 299/9

DIREKTIVA 2003/88/EZ EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA**od 4. studenoga 2003.****o određenim vidovima organizacije radnog vremena**

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 137. stavak 2.,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora ⁽¹⁾,

nakon savjetovanja s Odborom regija,

u skladu s postupkom iz članka 251. Ugovora ⁽²⁾,

budući da:

- (1) Direktiva Vijeća 93/104/EZ od 23. studenoga 1993. o određenim vidovima organizacije radnog vremena ⁽³⁾, koja propisuje minimalne sigurnosne i zdravstvene uvjete za organizaciju radnog vremena s obzirom na trajanje dnevnog odmora, stanki, tjednog odmora, najvećeg broja radnih sati tjedno, godišnjeg odmora te vidova noćnog rada, rada u smjenama i radnog rasporeda, znatno je izmijenjena. Radi bolje preglednosti i jasnoće potrebno je kodificirati spomenute odredbe.
- (2) Člankom 137. Ugovora određuje se da Zajednica mora podupirati i dopunjavati aktivnosti država članica u pogledu unaprjeđenja radne sredine radi zaštite zdravlja i sigurnosti radnika. Direktivama usvojenima na temelju tog članka ne smiju se nametati administrativna, financijska i zakonska ograničenja koja bi mogla ometati osnivanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva.
- (3) Odredbe Direktive Vijeća 89/391/EEZ od 12. lipnja 1989. o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika na radu ⁽⁴⁾ i dalje se u cijelosti primjenjuju na područja koja su uređena ovom Direktivom ne dovodeći u pitanje njezine strože i/ili posebne odredbe.
- (4) Poboljšanje sigurnosti, higijene i zdravlja radnika na radu ciljevi su koji ne smiju biti podređeni isključivo ekonomskim interesima.
- (5) Svi radnici moraju ostvariti odgovarajuće vrijeme za odmor. Pojam „odmor” mora se izraziti u jedinicama

vremena, tj. u danima, satima i/ili njihovim dijelovima. Radnicima unutar Zajednice treba osigurati minimalni dnevni, tjedni i godišnji odmor, kao i odgovarajuće stanke. U skladu s time također je neophodno odrediti najveći broj radnih sati tjedno.

- (6) U pogledu organizacije radnog vremena treba uzeti u obzir načela Međunarodne organizacije rada, uključujući i načela koja se odnose na noćni rad.
- (7) Istraživanja su pokazala kako je ljudsko tijelo noću osjetljivije na negativne utjecaje iz okoliša, a isto tako i na određene teške oblike organizacije rada, te kako dulja razdoblja noćnog rada mogu štetiti zdravlju radnika i ugroziti njihovu sigurnost na radnom mjestu.
- (8) Potrebno je ograničiti trajanje noćnog rada, uključujući prekovremeni rad, i predvidjeti da poslodavci, koji redovito upošljavaju radnike koji rade noću, o tome obavijeste nadležna tijela na njihov zahtjev.
- (9) Važno je da radnici koji rade noću prije početka noćnog rada, a zatim redovito, imaju pravo na besplatan zdravstveni pregled i da u slučaju zdravstvenih problema budu premješteni na dnevni posao koji su sposobni obavljati kad god je to moguće.
- (10) S obzirom na poseban položaj radnika koji rade noću i koji rade u smjenama, njihova sigurnosna i zdravstvena zaštita mora biti prilagođena prirodi posla koji rade, a organizacija i sredstva zaštite i prevencije moraju biti učinkoviti.
- (11) Određeni radni uvjeti mogu ugrožavati sigurnost i zdravlje radnika. Za organizaciju rada u određenom radnom ritmu potrebno je držati se općeg načela da rad treba prilagoditi radniku.
- (12) Europski sporazum o radnom vremenu pomoraca proveden je Direktivom Vijeća 1999/63/EZ od 21. lipnja 1999. o Sporazumu o organizaciji radnog vremena pomoraca koji su sklopili Udruženje brodovlasnika Europske zajednice (ECSA) i Savez sindikata transportnih radnika u Europskoj Uniji (FST) ⁽⁵⁾ na temelju članka 139. stavka 2. Ugovora. Stoga se odredbe ove Direktive ne primjenjuju na pomorce.

⁽¹⁾ SL C 61, 14.3.2003., str. 123.⁽²⁾ Mišljenje Europskog parlamenta od 17. prosinca 2002. (još nije objavljeno u Službenom listu) i Odluka Vijeća od 22. rujna 2003.⁽³⁾ SL L 307, 13.12.1993., str. 18. Direktiva kako je izmijenjena Direktivom 2000/34/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 195, 1.8.2000., str. 41.).⁽⁴⁾ SL L 183, 29.6.1989., str. 1.⁽⁵⁾ SL L 167, 2.7.1999., str. 33.

- (13) Za one „ribare koji sudjeluju u ulovu” i koji su zaposlenici, države članice trebaju prema ovoj Direktivi odrediti uvjete za pravo korištenja i za odobravanje godišnjeg odmora, uključujući i načine plaćanja.
- (14) Posebni propisi utvrđeni u drugim pravnim aktima Zajednice, koji se primjerice odnose na vrijeme trajanja odmora, radno vrijeme, godišnji odmor i noćni rad određenih kategorija radnika, trebali bi imati prednost pred odredbama ove Direktive.
- (15) Što se tiče pitanja koja se mogu pojaviti u poduzeću u vezi s organizacijom radnog vremena, poželjno je omogućiti slobodniju primjenu pojedinih odredbi ove Direktive, pri čemu se moraju poštovati načela zaštite sigurnosti i zdravlja radnika.
- (16) Ovisno o prirodi slučaja, državama članicama ili socijalnim partnerima potrebno je ostaviti mogućnost odstupanja od određenih odredbi. Kod odstupanja dotični radnici u pravilu moraju u zamjenu dobiti jednakovrijedno vrijeme za odmor.
- (17) Ova Direktiva ne utječe na obveze država članica u vezi s rokovima za prenošenje Direktiva iz Priloga I., dijela B,

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE 1.

OPSEG I DEFINICIJE

Članak 1.

Svrha i opseg

1. Ova Direktiva postavlja minimalne sigurnosne i zdravstvene uvjete za organizaciju radnog vremena.
2. Ova se Direktiva primjenjuje na:
 - (a) najkraća razdoblja dnevnog odmora, tjednog odmora i godišnjeg odmora, na stanke i najveći broj radnih sati tjedno; i
 - (b) određene aspekte noćnog rada, rada u smjenama i radnog rasporeda.
3. Ova se Direktiva primjenjuje na sve sektore djelatnosti, kako javne, tako i privatne, u smislu članka 2. Direktive 89/391/EEZ, ne dovodeći u pitanje članke 14., 17., 18. i 19. ove Direktive.

Ova se Direktiva ne primjenjuje na pomorce, kako je utvrđeno u Direktivi 1999/63/EZ, ne dovodeći u pitanje članak 2. stavak 8. ove Direktive.

4. Odredbe Direktive 89/391/EEZ u cijelosti se primjenjuju na pitanja iz stavka 2., ne dovodeći u pitanje strože i/ili posebnije odredbe ove Direktive.

Članak 2.

Definicije

Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeći pojmovi:

1. „radno vrijeme” je vremensko razdoblje u kojem radnik radi, stoji na raspolaganju poslodavcu i obavlja svoje poslove i zadatke u skladu s nacionalnim propisima i/ili praksom;
2. „vrijeme odmora” je vremensko razdoblje koje nije radno vrijeme;
3. „radno vrijeme noću” je vremensko razdoblje od najmanje sedam sati prema definiciji u nacionalnom pravu, a u koje je obvezno uključeno razdoblje između ponoći i pet sati ujutro;
4. „radnik koji radi noću” znači:
 - (a) s jedne strane, svakog radnika koji uobičajeno tijekom noći odradi najmanje tri sata od svog svakodnevnog radnog vremena; i
 - (b) s druge strane, svakog radnika koji tijekom noći odradi jedan dio svoga godišnjeg radnog vremena, koje je utvrđeno po izboru dotične države članice:
 - i. nacionalnim zakonodavstvom nakon savjetovanja sa socijalnim partnerima; ili
 - ii. kolektivnim ugovorima ili sporazumima koje su socijalni partneri sklopili na državnoj ili regionalnoj razini;
5. „rad u smjenama” je svaki oblik organizacije rada u smjenama, pri čemu se radnici smjenjuju na istom radnom mjestu prema određenom rasporedu, koji može biti prekinut ili neprekinut, uključujući rotacijski raspored, tako da moraju raditi u različito vrijeme tijekom određenog dnevnog ili tjednog razdoblja;
6. „radnik koji radi u smjenama” je svaki radnik čiji je raspored radnih sati sastavni dio rada u smjenama;
7. „mobilni radnik” je svaki radnik zaposlen kao član osoblja koje u okviru posla putuje ili leti u okviru poduzeća koje pruža usluge prijevoza putnika ili robe cestom, zrakom ili kontinentalnim plovnim putem;
8. „rad na objektu na moru” je rad koji se obavlja uglavnom ili na samim objektima na moru ili sa njih (uključujući naftne platforme), izravno ili neizravno povezan s traženjem, vađenjem i iskorištavanjem rudnih bogatstava, uključujući ugljikovodike, te ronjenje povezano s takvim djelatnostima, bilo da se obavlja s objekta na moru ili iz plovila;

9. „odgovarajući odmor” znači da radnici imaju redovito razdoblje odmora, čije se trajanje izražava u jedinici vremena i koji je dovoljno dug i neprekinut kako radnici zbog umora ili nepravilnog radnog rasporeda ne bi ozlijedili sebe, svoje suradnike ili druge osobe, i kako ne bi kratkoročno ni dugoročno naškodili svome zdravlju.

POGLAVLJE 2.

NAJKRAĆE TRAJANJE ODMORA – OSTALI VIDOVI RASPOREDA RADNOG VREMENA

Članak 3.

Dnevni odmor

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se svakome radniku osiguralo pravo na dnevni odmor u trajanju od najmanje 11 sati neprekidno, unutar vremena od 24 sata.

Članak 4.

Stanke

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se svakome radniku čiji je radni dan dulji od šest sati, osigurala stanke za odmor, a pojedinci o trajanju stanke i uvjeti pod kojima se stanke daje, propisuju se kolektivnim ugovorima ili sporazumima između socijalnih partnera ili, ako tog nema, nacionalnim propisima.

Članak 5.

Tjedni odmor

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi svaki radnik u razdoblju od sedam dana imao pravo na najmanje 24 sata neprekidnog odmora dodatno uz 11 sati dnevnog odmora iz članka 3.

Ako objektivni, tehnički i organizacijski uvjeti rada to opravdavaju, može se primijeniti najkraći tjedni odmor od 24 sata.

Članak 6.

Najdulje tjedno radno vrijeme

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da, u skladu s potrebama zaštite sigurnosti i zdravlja radnika:

- (a) broj radnih sati tjedno bude utvrđen zakonima i drugim propisima ili kolektivnim ugovorima ili sporazumima između socijalnih partnera;
- (b) prosječan broj radnih sati u svakom sedmodnevnom razdoblju, uključujući prekovremene sate, ne prelazi 48.

Članak 7.

Godišnji odmor

1. Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi svaki radnik imao pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje četiri tjedna, ovisno o uvjetima za stjecanje prava i za odobravanje takvog odmora utvrđenim nacionalnim propisima i/ili praksom.

2. Najkraći plaćeni godišnji odmor ne može se zamijeniti novčanom naknadom, osim u slučaju prestanka radnog odnosa.

POGLAVLJE 3.

NOĆNI RAD - RAD U SMJENAMA - RADNI RASPORED

Članak 8.

Trajanje noćnog rada

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da:

- (a) uobičajen broj radnih sati noću ne bude veći od prosječnih osam sati unutar 24-satnog razdoblja;
- (b) radnici koji rade noću koji su u radu izloženi posebnoj opasnosti ili teškom fizičkom ili mentalnom naporu ne rade više od osam sati unutar svakog 24-satnog razdoblja u kojem rade noću.

Za potrebe točke (b), nacionalnim se propisima i/ili praksom ili pak kolektivnim ugovorima ili sporazumima između socijalnih partnera određuje koji rad uključuje osobite opasnosti ili teški fizički ili mentalni napor, uzimajući u obzir posebne posljedice i opasnosti noćnog rada.

Članak 9.

Zdravstveni pregled i preraspoređivanje radnika koji rade noću na dnevni rad

1. Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da:
 - (a) radnici koji rade noću imaju pravo na besplatan zdravstveni pregled prije samog početka noćnog rada, a zatim u pravilnim vremenskim razmacima;
 - (b) radnici koji rade noću, a koji imaju zdravstvenih problema zbog noćnog rada budu, kad je to moguće, premješteni na dnevni posao koji su sposobni obavljati.
2. Besplatni zdravstveni pregled iz stavka 1. točke (a) podliježe liječničkoj tajni.
3. Besplatni zdravstveni pregled iz stavka 1. točke (a) može se obaviti unutar nacionalnog zdravstvenog sustava.

Članak 10.

Jamstva za noćni rad

Države članice mogu za rad određenih kategorija radnika koji rade noću, čija su sigurnost i zdravlje u opasnosti zbog noćnog rada, predvidjeti određena jamstva, pod uvjetima određenima nacionalnim propisima i/ili praksom.

Članak 11.

Obavještanje o redovnom upošljavanju radnika koji rade noću

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da poslodavac koji redovito zapošljava radnike koji rade noću o tome obavijesti nadležna tijela na njihovo traženje.

Članak 12.

Sigurnost i zdravstvena zaštita

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da:

- (a) radnici koji rade noću i radnici u smjenama imaju sigurnost i zdravstvenu zaštitu prilagođenu prirodi njihovog rada;
- (b) odgovarajuće usluge ili sredstva zaštite i prevencije, koja se tiču sigurnosti i zdravlja radnika koji rade noću i radnika u smjenama, odgovaraju onima koja se primjenjuju na ostale radnike i da su dostupna u svako doba.

Članak 13.

Radni raspored

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da poslodavac koji želi organizirati rad po određenom rasporedu vodi računa o općem načelu po kojem rad treba biti prilagođen radniku, kako bi se smanjio monoton ili automatski rad, ovisno o tipu djelatnosti te o sigurnosnim i zdravstvenim uvjetima, posebno što se tiče stanki tijekom radnog vremena.

POGLAVLJE 4.

OSTALE ODREDBE

Članak 14.

Posebne odredbe Zajednice

Ova se Direktiva ne primjenjuje kad drugi pravni akti Zajednice sadrže posebne uvjete u vezi s organizacijom radnog vremena za određena zanimanja ili djelatnosti vezane uz ta zanimanja.

Članak 15.

Povoljniji propisi

Ova Direktiva ne dovodi u pitanje pravo država članica da primjenjuju ili donose zakone i druge propise povoljnije za zaštitu sigurnosti i zdravlja radnika odnosno da olakšavaju ili dopuštaju primjenu kolektivnih ugovora ili sporazuma između socijalnih partnera povoljnijih za zaštitu sigurnosti i zdravlja radnika.

Članak 16.

Referentna razdoblja

Države članice mogu odrediti:

- (a) za primjenu članka 5. (tjedni odmor) referentno razdoblje koje nije dulje od 14 dana;
- (b) za primjenu članka 6. (najveći broj radnih sati tjedno) referentno razdoblje koje nije dulje od četiri mjeseca.

Plaćeni godišnji odmor, odobren u skladu s člankom 7., i bolovanje, nisu uključeni ili su neutralni pri izračunu prosjeka;

- (c) za primjenu članka 8. (trajanje noćnog rada) referentno razdoblje nakon savjetovanja sa socijalnim partnerima ili na temelju kolektivnih ugovora ili sporazuma između socijalnih partnera na državnoj ili regionalnoj razini.

Najkraći tjedni odmor od 24 sata utvrđen u članku 5. nije uključen u izračun prosjeka ako ulazi u referentno razdoblje.

POGLAVLJE 5.

ODSTUPANJA I IZNIMKE

Članak 17.

Odstupanja

1. Uz poštovanje općih načela zaštite sigurnosti i zdravlja radnika, države članice mogu odstupati od članaka 3. do 6., članka 8. i 16. ako, s obzirom na posebne značajke neke djelatnosti, trajanje radnog vremena nije izmjereno i/ili unaprijed određeno ili ga mogu određivati sami radnici, a posebno sljedeći radnici:

- (a) radnici na vodećim položajima ili druge osobe koje samostalno odlučuju;
- (b) radnici koji su članovi obitelji; ili
- (c) radnici koji rade na vjerskim obredima u crkvama i vjerskim zajednicama.

2. Zakonima i drugim propisima ili kolektivnim ugovorima ili sporazumima između socijalnih partnera mogu se predvidjeti odstupanja sukladno stavku 3., 4. i 5., ako radnici dobiju odgovarajuća zamjensko vrijeme za odmor ili, u iznimnim slučajevima u kojima to iz objektivnih razloga nije moguće, da dobiju odgovarajuću zaštitu.

3. U skladu sa stavkom 2. ovog članka moguća su odstupanja od članaka 3., 4., 5., 8. i 16.:

(a) u slučaju djelatnosti kod kojih su radnikovo radno mjesto i mjesto stanovanja međusobno udaljeni, uključujući rad na moru (*offshore*), ili kod kojih su radnikova različita radna mjesta međusobno udaljena;

(b) u slučaju djelatnosti osiguranja i nadzora koja zahtijevaju stalnu prisutnost kako bi se zaštitila imovina i osobe, posebno u odnosu na zaštitare i kućepazitelje ili zaštitarske tvrtke;

(c) kod djelatnosti koje zahtijevaju neprekidno pružanje usluga ili proizvodnju, što se posebno odnosi na:

i. usluge vezane uz prijem, liječenje i/ili njegu u bolnicama ili sličnim ustanovama, uključujući djelatnosti liječnika na osposobljavanju, u domovima i u zatvorima;

ii. radnike u lukama i zračnim lukama;

iii. tisak, radio, televiziju, filmsku produkciju, poštanske i telekomunikacijske usluge, te službe hitne pomoći i vatrogasne i civilne zaštite;

iv. proizvodnju, prijenos i distribuciju plina, vode i električne energije, odvoz kućnog otpada i spalionice;

v. industrijske djelatnosti u kojima se rad ne može prekidati iz tehničkih razloga;

vi. djelatnosti istraživanja i razvoja;

vii. poljoprivredu;

viii. radnike u javnom gradskom prijevozu;

(d) kod djelatnosti za koje se može predvidjeti nagli skok aktivnosti, što se posebno odnosi na:

i. poljoprivredu;

ii. turizam;

iii. poštanske usluge;

(e) kod radnika u željezničkom prometu:

i. čiji je rad neprekidan;

ii. koji radno vrijeme provode u vlaku;

iii. čiji je rad vezan uz vozni red i koji brinu da se promet odvija neprekinuto i redovno;

(f) u okolnostima iz članka 5. stavka 4. Direktive 89/391/EEZ;

(g) u slučaju nesreće ili neposredne opasnosti od nesreće.

4. U skladu sa stavkom 2. ovog članka moguća su odstupanja od članaka 3. i 5.:

(a) kada radnik koji radi u smjenama mijenja smjenu i ne može iskoristiti dnevni i/ili tjedni odmor između kraja jedne i početka iduće smjene;

(b) u slučaju poslova koji se obavljaju u više navrata tijekom radnog dana, posebno posao čišćenja.

5. Prema stavku 2. ovog članka, moguća su odstupanja od članka 6. i članka 16. točke (b) u slučaju liječnika na osposobljavanju, u skladu s odredbama utvrđenim u podstavcima dva do sedam ovog stavka.

U slučaju iz članka 6., odstupanja iz prvog podstavka dopuštena su u petogodišnjem prijelaznom razdoblju počevši od 1. kolovoza 2004.

Ako je potrebno, državi članici može biti odobreno dodatno razdoblje od najviše dvije godine imajući u vidu poteškoće pri provođenju odredbi o radnom vremenu vezano uz nadležnosti u pogledu organizacije i pružanja zdravstvenih usluga i medicinske skrbi.

Najmanje šest mjeseci prije kraja prijelaznog razdoblja određena država članica obavješćuje o tome Komisiju i navodi razloge kako bi se Komisija nakon odgovarajućeg savjetovanja mogla očitovati u roku od tri mjeseca po primitku takve obavijesti.

Ako država članica ne poštuje stajalište Komisije, mora svoju odluku obrazložiti. Obavijest, razlozi države članice i stajalište Komisije objavljuju se u *Službenom listu Europske unije* i proslijeđuju Europskom parlamentu.

Ako je potrebno, države članice mogu dobiti dodatno razdoblje u trajanju do jedne godine uzimajući u obzir posebne teškoće pri izvršavanju obveza iz trećeg podstavka. Pritom se trebaju pridržavati postupka utvrđenoga u tom podstavku.

Države članice osiguravaju da u prve tri godine prijelaznog razdoblja prosječan broj radnih sati tjedno ni u kom slučaju ne prelazi 58, u sljedeće dvije godine 56, a u preostalom razdoblju 52 sata.

Poslodavac je dužan savjetovati se pravodobno s predstavnicima zaposlenika u svrhu postizanja sporazuma, kada je god to moguće, o pravilima koja se primjenjuju tijekom prijelaznog razdoblja. Unutar ograničenja postavljenih u petom podstavku, takav sporazum može pokrivati:

(a) prosječan broj radnih sati tjedno tijekom prijelaznog razdoblja; i

(b) mjere koje treba usvojiti kako bi se do kraja prijelaznog razdoblja prosječan broj radnih sati tjedno smanjio na 48.

U slučaju članka 16. točke (b), odstupanja iz prvog podstavka dopuštaju se pod uvjetom da referentno razdoblje ne prelazi 12 mjeseci tijekom prvog dijela prijelaznog razdoblja utvrđenog u petom podstavku i šest mjeseci poslije toga.

Članak 18.

Odstupanja po kolektivnim ugovorima

Od članka 3., 4., 5., 8. i 16. mogu odstupati kolektivni ugovori ili sporazumi između socijalnih partnera na državnoj ili regionalnoj razini ili kod pravila koja ti ugovori utvrđuju, po kolektivnim ugovorima ili sporazumima između socijalnih partnera na nižoj razini.

Države članice u kojima ne postoje pravna pravila kojima bi se osiguravalo zaključenje kolektivnih ugovora ili sporazuma između socijalnih partnera na državnoj ili regionalnoj razini o pitanjima koja uređuje ova Direktiva, ili države članice koje za tu namjenu imaju poseban zakonski okvir, unutar njega i u ovu svrhu mogu, u skladu s nacionalnim propisima i/ili praksom dopustiti odstupanja od članka 3., 4., 5., 8. i 16. po kolektivnim ugovorima ili sporazumima između socijalnih partnera na odgovarajućoj kolektivnoj razini.

Odstupanja predviđena prvim i drugim podstavkom dopuštena su pod uvjetom da se dotičnim radnicima osigurava odgovarajući zamjenski odmor ili u iznimnim slučajevima, kada to iz objektivnih razloga nije moguće, odgovarajuća zaštita.

Države članice mogu predvidjeti:

- (a) da ovaj članak primjenjuju socijalni partneri; i
- (b) da se primjena odredaba kolektivnih ugovora ili sporazuma sklopljenih u skladu s ovim člankom proširi i na ostale radnike u skladu s nacionalnim propisima i/ili praksom.

Članak 19.

Ograničenja odstupanja od referentnih razdoblja

Mogućnost odstupanja od članka 16. točke (b), utvrđena člankom 17. stavkom 3. i člankom 18., ne može imati za posljedicu utvrđivanje referentnog razdoblja duljeg od šest mjeseci.

Međutim, države članice imaju mogućnost u skladu s općim načelima zaštite sigurnosti i zdravlja radnika, iz objektivnih ili tehničkih razloga, ili razloga vezanih uz organizaciju rada, kolektivnim ugovorima ili sporazumima između socijalnih partnera odrediti referentna razdoblja koja ni u kojem slučaju ne smiju biti dulja od 12 mjeseci.

Prije 23. studenoga 2003., Vijeće na temelju prijedloga Komisije i priloženog izvješća o ocjeni razmatra odredbe ovog članka te odlučuje o daljnjem postupanju.

Članak 20.

Mobilni radnici i rad na moru (offshore)

1. Članci 3., 4., 5. i 8. ne primjenjuju se na mobilne radnike.

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osiguralo da mobilni radnici imaju pravo na odgovarajući odmor, osim u okolnostima iz članka 17. stavka 3. točke (f) i (g).

2. U skladu s općim načelima zaštite sigurnosti i zdravlja radnika i pod uvjetom da se predstavnici poslodavca i zaposlenika kojih se to tiče međusobno posavjetuju te da se potiču svi relevantni oblici socijalnog dijaloga, uključujući pregovore ako stranke to žele, države članice mogu, iz objektivnih ili tehničkih razloga ili razloga vezanih uz organizaciju rada, u slučaju radnika koji uglavnom obavljaju poslove na moru (*offshore*) produljiti referentno razdoblje iz članka 16. točka (b) na 12 mjeseci.

3. Najkasnije do 1. kolovoza 2005. Komisija će, nakon savjetovanja s državama članicama te radnicima na vodećim položajima i radnicima na europskoj razini, ispitati provedbu odredbi koje se odnose na radnike koji rade na moru (*offshore*) s obzirom na njihovu sigurnost i zdravlje, kako bi, prema potrebi, predložila odgovarajuće izmjene.

Članak 21.

Radnici na ribarskim brodovima duge plovidbe

1. Članci od 3. do 6. i 8. ne primjenjuju se na radnike na ribarskim brodovima duge plovidbe pod zastavom države članice.

Države članice poduzimaju, međutim, potrebne mjere kako bi se osiguralo da svaki radnik na ribarskom brodu duge plovidbe pod zastavom države članice ima pravo na odgovarajući odmor, te kako bi se ograničio prosječan broj radnih sati tjedno na 48, izračunan za referentno razdoblje koje ne prelazi 12 mjeseci.

2. Unutar ograničenja iz stavka 1. drugog podstavka i stavaka 3. i 4., države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se u skladu s potrebama zaštite sigurnosti i zdravlja tih radnika osiguralo:

- (a) da radno vrijeme bude ograničeno na najveći broj radnih sati koji se u određenom razdoblju ne smije prijeći; ili
- (b) da se predvidi najmanji broj sati odmora u određenom razdoblju.

Najmanji broj radnih sati i najmanji broj sati odmora određuje se zakonom i drugim propisima ili kolektivnim ugovorima ili sporazumima između socijalnih partnera.

3. Ograničeni broj radnih sati ili sati odmora jest:

(a) ili maksimalan broj radnih sati koji ne smije prelaziti:

i. 14 sati u svakom 24-satnom razdoblju;

ii. 72 sata u svakom sedmodnevnom razdoblju;

ili

(b) najmanji broj sati odmora koji ne smije biti manji od:

i. 10 sati u svakom 24-satnom razdoblju; i

ii. 77 sati u svakom sedmodnevnom razdoblju.

4. Vrijeme odmora može se podijeliti u najviše dva dijela, jedan u trajanju od najmanje šest sati, dok vremensko razdoblje između dva uzastopna odmora ne smije trajati dulje od 14 sati.

5. U skladu s općim načelima zaštite zdravlja i sigurnosti radnika država članica može iz objektivnih ili tehničkih razloga ili zbog organizacije rada dopustiti iznimke, uključujući stvaranje referentnih razdoblja, unutar granica utvrđenih u stavku 1. drugom podstavku te stavicama 3. i 4.

Ove iznimke trebaju u što većoj mjeri biti u skladu s utvrđenim standardima, ali u obzir se mogu uzeti češća ili dulja razdoblja za odmor radnika. Ove se iznimke mogu propisati:

(a) zakonima i drugim propisima pod uvjetom da se kada je to moguće obave konzultacije između predstavnika poslodavaca i radnika, te da se učine naponi za poticanje svih oblika socijalnog dijaloga; ili

(b) kolektivnim ugovorima ili ugovorima između socijalnih partnera.

6. Kapetan ribarskog broda duge plovidbe ima pravo od radnika na brodu tražiti obavljanje onoliko sati rada koliko je to potrebno za izravnu sigurnost plovila, osoba na brodu ili tereta, ili u svrhu pružanja pomoći drugim plovilima ili osobama na moru koje su u opasnosti.

7. Države članice mogu predvidjeti da radnici na ribarskim brodovima duge plovidbe, za koje nacionalno zakonodavstvo ili praksa uređuje da ti brodovi ne smiju biti u funkciji u određenim razdobljima tijekom kalendarske godine duljim od mjesec dana, imaju pravo koristiti godišnji odmor prema članku 7. unutar tog razdoblja.

Članak 22.

Ostale odredbe

1. Država članica ima mogućnost ne primjenjivati članak 6. ako se pridržava općih načela sigurnosti i zdravstvene zaštite radnika i ako je neophodnim mjerama osigurano da:

(a) poslodavac ne traži od radnika rad dulji od 48 sati unutar sedmodnevnom razdoblja izračunanog kao prosječno referentno razdoblje iz članka 16. točke (b), osim ako radnik nije izrazio suglasnost s takvim radom;

(b) ni jedan radnik nije pretrpio štetu od svog poslodavca zato što nije bio spreman obavljati rad na taj način;

(c) poslodavac vodi ažurirane liste o radnicima koji obavljaju takav rad;

(d) te se liste dostavljaju nadležnim tijelima koja zbog sigurnosti i/ili zaštite zdravlja radnika mogu zabraniti ili ograničiti mogućnost prekoračenja najvećeg broja radnih sati tjedno;

(e) poslodavac nadležna tijela na njihov zahtjev izvještava koji su radnici izrazili spremnost raditi dulje od 48 sati tijekom sedmodnevnom razdoblja, izračunanog kao prosjek za referentno razdoblje iz članka 16. točke (b).

Vijeće će prije 23. studenoga 2003., na temelju prijedloga Komisije i priloženog izvještaja o ocjeni, razmotriti odredbe iz ovog stavka i donijeti odluku o daljnjem postupanju.

2. Što se tiče primjene članka 7. države članice imaju na raspolaganju prijelazno razdoblje od najviše tri godine od 23. studenoga 1996. nadalje, pod uvjetom da tijekom tog prijelaznog razdoblja:

(a) svaki radnik ima plaćeni godišnji odmor od najmanje tri tjedna prema uvjetima za stjecanje prava i odobravanje godišnjeg odmora, predviđenim nacionalnim propisima i/ili praksom; i

(b) plaćeni godišnji odmor od tri tjedna ne može se zamijeniti novčanom naknadom, osim u slučaju prestanka radnog odnosa.

3. Ako države članice koriste mogućnosti utvrđene u ovom članku, o tome trebaju odmah obavijestiti Komisiju.

POGLAVLJE 6.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 23.

Razina zaštite

Ne dovodeći u pitanje pravo država članica da ovisno o promijenjenim okolnostima u pogledu radnog vremena stvaraju različite zakone i druge propise ili ugovorne odredbe, a uz uvjet da se poštuju minimalni zahtjevi utvrđeni u ovoj Direktivi, provođenje ove Direktive ne predstavlja razlog za smanjivanje opće razine zaštite radnika.

Članak 24.**Izvjješća**

1. Države članice Komisiji dostavljaju tekstove odredaba nacionalnog prava koje donose ili koje su već donijele u području koje uređuje ova Direktiva.
2. Države članice Komisiji svakih pet godina podnose izvješće o primjeni propisa iz ove Direktive u praksi, s time da pritom priopćavaju i stajalište socijalnih partnera.

Komisija o tome izvještava Europski Parlament, Vijeće, Europski gospodarski i socijalni odbor i Savjetodavni odbor za sigurnost, higijenu i zaštitu zdravlja na radu.

3. Poslije 23. studenoga 1996., Komisija Europskom Parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru svakih pet godina podnosi izvješće o primjeni ove Direktive uzimajući u obzir članke 22. i 23. i stavke 1. i 2. ovog članka.

Članak 25.**Nadzor nad provođenjem odredbi za radnike na ribarskim brodovima duge plovidbe**

Najkasnije do 1. kolovoza 2009. Komisija, nakon savjetovanja s državama članicama, te poslodavcima i radnicima na europskoj razini, nadzire jesu li odredbe o radnicima na ribarskim brodovima duge plovidbe, posebno što se tiče zdravlja i sigurnosti, i dalje zadovoljavajuće, kako bi se prema potrebi predložile odgovarajuće izmjene.

Članak 26.**Nadzor nad provođenjem odredbi za radnike koji se bave prijevozom putnika**

Najkasnije do 1. kolovoza 2005. Komisija, nakon konzultacija s državama članicama, te poslodavcima i radnicima na europskoj

razini, nadzire provođenje odredbi za radnike koji rade u redovnom gradskom prijevozu putnika, s namjerom da se u slučaju potrebe predlože odgovarajuće izmjene, kako bi se osigurao usklađen i primjeren pristup ovom sektoru.

Članak 27.**Stavljanje izvan snage**

1. Direktiva 93/104/EZ, kako je izmijenjena Direktivom iz Priloga I. Dijela A, ne dovodeći u pitanje obveze država članica u odnosu na rokove za prenošenje, stavlja se izvan snage.
2. Upućivanje na Direktivu stavljenju izvan snage smatra se upućivanjem na ovu Direktivu i tumači se u skladu s korelacijskom tablicom utvrđenom u Prilogu II.

Članak 28.**Stupanje na snagu**

Ova Direktiva stupa na snagu 2. kolovoza 2004.

Članak 29.**Adresati**

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 4. studenoga 2003.

Za Europski parlament
Predsjednik
P. COX

Za Vijeće
Predsjednik
G. TREMONTI

PRILOG I.

DIO A

DIREKTIVE STAVLJENE IZVAN SNAGE I NJIHOVE IZMJENE

(članak 27.)

Direktiva Vijeća 93/104/EZ

(SL L 307, 13.12.1993., str. 18.)

Direktiva 2000/34/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća

(SL L 195, 1.8.2000., str. 41.)

DIO B

ROKOVI ZA PRENOŠENJE U NACIONALNO PRAVO

(članak 27.)

Direktiva	Rok za prenošenje
93/104/EZ	23. studenoga 1996.
2000/34/EZ	1. kolovoza 2003. ⁽¹⁾

⁽¹⁾ 1. kolovoza 2004. u slučaju liječnika na osposobljavanju. Vidjeti članak 2. Direktive 2000/34/EZ.

PRILOG II.

KORELACIJSKA TABLICA

Direktiva 93/104/EZ	Ova Direktiva
Članci 1. do 5.	Članak 1. do 5.
Članak 6., uvodne riječi	Članak 6., uvodne riječi
Članak 6. stavak 1.	Članak 6. točka (a)
Članak 6. stavak 2.	Članak 6. točka (b)
Članak 7.	Članak 7.
Članak 8, uvodne riječi	Članak 8, uvodne riječi
Članak 8. stavak 1.	Članak 8. točka (a)
Članak 8. stavak 2.	Članak 8. točka (b)
Članci 9., 10. i 11.	Članci 9., 10. i 11.
Članak 12., uvodne riječi	Članak 12, uvodne riječi
Članak 12. stavak 1.	Članak 12. točka (a)
Članak 12. stavak 2.	Članak 12. točka (b)
Članci 13., 14. i 15.	Članci 13., 14. i 15.
Članak 16., uvodne riječi	Članak 16., uvodne riječi
Članak 16. stavak 1.	Članak 16. točka (a)
Članak 16. stavak 2.	Članak 16. točka (b)
Članak 16. stavak 3.	Članak 16. točka (c)
Članak 17. stavak 1.	Članak 17. stavak 1.
Članak 17. stavak 2., uvodne riječi	Članak 17. stavak 2.
Članak 17. stavak 2. podstavak 1.	Članak 17. stavak 3. točke od (a) do (e)
Članak 17. stavak 2. podstavak 2.	Članak 17. stavak 3. točke od (f) do (g)
Članak 17. stavak 2. podstavak 3.	Članak 17. stavak 4.
Članak 17. stavak 2. podstavak 4.	Članak 17. stavak 5.
Članak 17. stavak 3.	Članak 18.
Članak 17. stavak 4.	Članak 19.
Članak 17.a stavak 1.	Članak 20. stavak 1., prvi podstavak
Članak 17.a stavak 2.	Članak 20. stavak 1. drugi podstavak
Članak 17.a stavak 3.	Članak 20. stavak 2.
Članak 17.a stavak 4.	Članak 20. stavak 3.
Članak 17.b stavak 1.	Članak 21. stavak 1., prvi podstavak
Članak 17.b stavak 2.	Članak 21. stavak 1., drugi podstavak
Članak 17.b stavak 3.	Članak 21. stavak 2.
Članak 17.b stavak 4.	Članak 21. stavak 3.
Članak 17.b stavak 5.	Članak 21. stavak 4.
Članak 17.b stavak 6.	Članak 21. stavak 5.
Članak 17.b stavak 7.	Članak 21. stavak 6.
Članak 17.b stavak 8.	Članak 21. stavak 7.
Članak 18. stavak 1. točka (a)	—
Članak 18. stavak 1. točka (b) podtočka i.	Članak 22. stavak 1.
Članak 18. stavak 1. točka (b) podtočka ii.	Članak 22. stavak 2.
Članak 18. stavak 1. točka (c)	Članak 22. stavak 3.
Članak 18. stavak 2.	—
Članak 18. stavak 3.	Članak 23.
Članak 18. stavak 4.	Članak 24. stavak 1.

Direktiva 93/104/EZ	Ova Direktiva
Članak 18. stavak 5.	Članak 24. stavak 2.
Članak 18. stavak 6.	Članak 24. stavak 3.
—	Članak 25. ⁽¹⁾
—	Članak 26. ⁽²⁾
—	Članak 27.
—	Članak 28.
Članak 19.	Članak 29.
—	Prilog I.
—	Prilog II.

⁽¹⁾ Direktiva 2000/34/EZ, članak 3.

⁽²⁾ Direktiva 2000/34/EZ, članak 4.